

III. LETNIK — 7. ŠTEVILKA
DECEMBER 1978

Moša SKUPNOST

glasilo szdl ljubljana moste-polje

25. Maj

UMETNIŠKA PRILOGA

22. december
DAN
JUGOSLOVANSKE
LJUDSKE
ARMADE

To je naša Jugoslavija

Na Balkanu je majhna državica, ki pa je pravzaprav velika. Tako jo delajo njeni državljani — borci za mir. Njihov duh je po vsem svetu: kjer pustoši lakota, kjer vihrajo vojne, kjer se ljudje bore za svobodo.

Poglejmo v eno izmed mnogih mest te države. Leži v veliki kotlini, povsod okoli njega so ponosni hribi in doline. Po ulicah se sprehajajo ljudje. Vojaki v vojašnicah poslušajo, kaj je treba storiti ob morebitnem napadu. A niso edini, kajti na griču, poraslem z gozdom, sedi skupina otrok. O, saj to niso otroci, kajti njihovi obrazi tega ne kažejo. Molčijo in poslušajo učitelja.

»Vidite, tako je treba narediti ob napadu. Sedaj pa bomo opravili vsak svojo nalogo. V gozdu so nekje vohuni, nekje je postavljena mina. Navodila poznate, sedaj pa na delo!«

Nikomur se to ne zdi smešno ne zabavno. Opraviti morajo zahtevno nalogo. Otroci se hitro razkrope po gozdu. Tiho so, ponosni so, zdi se jim, da so veliki borci.

Ne mineta niti dve uri, ko se že vsi zberejo na določenem mestu. Oči se jim smejejo, a usta so resna. Opravili so nalogo. Prvi stopi k učitelju in pove, kako je akcija potekala. Učitelj samo pokima. Njegov obraz ostane resen, a oči ga izdajajo, kako je ponosen na svoje učence. Res, stari so le trinajst let, a jih s svojo resnostjo kažejo dvajset. Kako se jim oči zabliskajo, ko slišijo, kako drugod vihra vojna.

»O, naj le kdo poskusi napasti nas, mu bomo že pokazali!«

Res, kdo si upa napasti to sicer malo državo? Le tisti, ki ni videl odločnih fantovskih obrazov, ki ni slišal besed: »Za svobodo — tudi življenje!!«

Na Balkanu je majhna državica, obkrožena z velikimi silami, a po duhu in zavesti je prav ta največja sila. To je naša Jugoslavija.

Miloš Živkovič
OŠ Vide Pregarc

ČUVARJI NAŠIH MEJA

Foto Tihomir Pinter

Škrbasti Zoran

(LUTKOVNA IGRA V ŠTIRIH DEJANJH)

III. dejanje

Dvorana. Po stenah vise slike zdravih zob. Pred zadnjo steno v sredini vzvišen prostor z mizo in stoli za sodnike, levo prostor za obtoženca, desno prostor za druge prebivalce — zobe raznih oblik, največ škrbin. Ob mizi prostor za pisarja.

1. prizor

Modrizob sedi za mizo, desno od njega Sekal, levo Očnik. Ob dviganju zavese rahel grom.

MODRIZOB: (Vstane) Tovariši zobje: sekalci, podočnjaki, kočniki in vsi modrostni zobje! — Zakaj je sodišče poklicalo obtoženega Zorana, veste vsi!

VSI: Vemo, spoštovano sodišče!

MODRIZOB: Morda bo današnji dan za nas mejnik med slabšimi in boljšimi časi! Doseči moramo, da se bodo ljudje — posebno mladi — redno umivali svoje zobe!

VSI: Da, čisti in umiti hočemo biti!

MODRIZOB: Začnimo torej z razpravo! Privedite obtoženca!

VSI: Pripeljite obtoženca!

2. prizor

Zorana pripelje Plombnik, tožilec in zagovornik za njima

MODRIZOB: Tovariš tožilec in tovariš zagovornik, visoko sodišče vaju prisrčno pozdravlja! — Z razpravo lahko začnemo! (Vsi sedejo) Ti, obtoženec, pa vstani!

ZORAN: (Vstane)

OČNIK: (Vstane) Najprej naj nam obtoženec pove ime in priimek, starost in kam hodi v šolo!

ZORAN: Kaj pa pravzaprav hočete od mene, saj nisem nič slabega naredil!

MNOŽICA: Ha, ha, nič slabega naredil...

OČNIK: Ime, starost, šola?!

ZORAN: Pišem se Zoran Dornež, star sem enajst let in hodim v peti razred osnovne šole. — Pa saj to sem vam že včeraj povedal! Ali imate tako slab spomin?

MODRIZOB: Fant, ne bodi predrzen!

ZORAN: (obupan) Pa jaz sem nedolžen!

MNOŽICA: Ha, ha, ha! Nedolžen! Ha, ha!

MODRIZOB: Mir v dvorani! — Prosim tovariša tožilca, da prevzame besedo!

3. prizor

Tožilec

TOŽILEC: (Zdrav podočnjak vstane) Spoštovani sodni zbor, spoštovani vsi ostali, tu navzoči! — Moja obtožba nas vseh je namenjena takim ljudem, ki delajo z nami kot obtoženi Zoran Dornež! Vsi bi morali pred sodišče! Današnji proces naj jim bo v opomin in opozorilo, da se bodo končno navadili čistiti zobe in tako obvarovati zobno tovarišijo pred poginom! Po zaslišanju prič in končni razpravi bom podal svoj in gotovo tudi vaš predlog za izrek pravične kazni!

VSI: Strinjamo se z vami, tovariš tožilec!

MODRIZOB: Naj nastopi prva priča, tovariš Plombnik!

4. prizor

Plombnik stopi pred sodnike

PLOMBNIK: Ime mi je Plombnik! Če bi me Zoran Dornež redno čistil, ne bi nastale v meni take razpoke, da živim v samih bolečinah in me je samega sebe sram!

MODRIZOB: Pisar, piši!

PISAR: Pišem, pišem, tovariš predsednik sodišča! Vaša milost naj bo brez skrbi, vsaka beseda bo natanko zapisana!

MODRIZOB: Nastopi naj priča tovariš Škrba!

5. prizor

Škrba, velik podočnjak

ŠKRBA: (Vstane in stopi bliže pred sodnike) Visoki sodni zbor! Poglejte, kakšen sem! Saj me je groza! In zakaj sem tak kot še nešteto mojih tovarišev? Ne boste verjeli, kar vam bom povedal! Obtoženec ni nikdar nobenega bonbona lizal, kot je treba, pač pa je bonbon prevallil med gornji in spodnji podočnjak, ga stiskal in grizel, da je pokalo in hreščalo pa naju je bolelo tja do korenine! In to se je dogajalo redno vsak dan in ne samo enkrat, včasih tudi po petkrat na dan! Ni torej čudno, da mi je zaradi večnih bolečin odpadlo skoraj pol mojega zobnega telesa!

ZORAN: Ni res, bonbone sem vedno oblizoval!

ŠKRBA: Kaj boš lagal, ko pa sam najbolje vem, kako je bilo! (Se odstrani)

VSI: Strašno! Ali je to sploh mogoče?

MODRIZOB: Naj pride naslednja priča: naš prijatelj Jezik!

6. prizor

V dvorano vstopi Jezik

JEZIK: (Kot lutka z očmi, rokami in nogami)

VSI: U, pogledjte, tudi Jezik je priča!

MODRIZOB: Priča, spoštovano blagorodje Jezik! — Kaj veste povedati o obtožencu?

JEZIK: (Se pokloni) Spoštljivo bi rad povedal, da je priča pred menoj, spoštovana Škrba, povedala čisto resnico! Saj sem bil pri tistem grizenju, pokanju in hreščanju bonbonov vedno navzoč! Po mojem temenu pa so frčale skale zdrobljenih bonbonov v obtoženčevo žrelo, da sem bil ob večerih ves odgrnjen in peklo me je, da nisem cele noči zatisnil očesa! — Želim, da se temu napravi konec in fanta primerno podučiti ali kaznuje! — To bi bilo vse, kar bi imel povedati, spoštovani sodni zbor!

MODRIZOB: Vaša izjava je silno važna. Hvala vam!

JEZIK: Lepo prosim, vaša milost! (Se pokloni in odide iz dvorane)

MODRIZOB: Prosim, naslednja priča!

JOŽE ŠORN se je rodil 1910 v Ljubljani na Poljanah. V osnovno šolo je hodil na Ledino, se šolal na meščanski šoli na Prulah in se izšolal na dvelatni trgovski šoli na Kongresnem trgu. Nekaj časa je delal kot urednik Nove pravde pri Narodni strokovni zvezi, nato pa na več oddelkih ljubljanskega magistrata. Med vojno je na Taboru delal v Osvobodilni fronti in bil zato že od septembra 1941 do marca 1942 tudi zaprt. Od l. 1955 do upokojitve l. 1976 je delal pri Snagi. Sedaj živi v Mostah, v Rožičevi ulici, kjer je zaradi sklepne revme priklenjen na bolniški voziček, njegov duh pa še vedno neumorno snuje... (Od l. 1943, ko se je poročil, do l. 1970 je stanoval v Koroščevi — sedaj Perčevi — ulici.)

Umetnosti se je zapisal že v otroških letih. Prepeval je, pisal priložnostne pesmi (naši bralci ga najbolj poznajo po pesmi V spomin Vidi Pregarčevi, objavljena v Nsk julija 1975), prozo (črtico Platana je l. 1932 objavil v mariborski študentski reviji Orači), predvsem pa se je posvečal gledališču. Zaradi zloma noge l. 1929 ni postal poklicni igralec, a nastopal je na ljubljanskem radlu in na koncertnih odrih, vodil sokolsko lutkovno gledališče na Taboru in urejal Sokolskega lutkarja, igral domala na vseh ljubljanskih amaterskih odrih in gostoval po Sloveniji. Moščansko gledališko dejavnost v Ljudskem domu, v bivši žrebčarni pri gradu na Selu in v Titovem domu na Pokopališki cesti pa si brez Jožeta Šorna kar težko predstavljamo. Kot tak je postavil na oder prenekateri karakterni lik iz naše in tuje gledališke ustvarjalnosti, režiral in tudi dramatiziral Ingoličovo Udarno brigado (za ročne lutke) in Levstikovega Martina Krpana (za marionete). Sam je napisal igre Jurček na Marsu (kasneje tudi kot povest), Trije prijatelji itn. Za 35-letnico svojega odrskega delovanja (l. 1928 je igral Kostiljeva v M. Gorkega drami Na dnu in norca v W. Shakespearovi komediji Kar hočete — oboje v režiji Lojzeta Potokarja) je zadnjikrat nastopil leta 1963 v dvorani Titovega doma kot župnik v Cankarjevem Kralju na Betajnovi.

Svojih in dramatisiranih del skorajda ni objavljval in našim bralcem posreduje samo odlomek iz še neobjavljene nedavno napisane lutkovne igre.

7. prizor

Škrba II nastopi

ŠKRBA II: (Se pokloni) Popolnoma soglašam z izjavo, ki jo je podala priča pred menoj, moj prijatelj tovariš Škrba! — Oba sva doživljala grozodejstva Zoranovega grizenja in hreščanja, da sva sedaj taka kot naju vidite! — Tovariš Škrba pa je pozabil povedati, kaj je sledilo po običajnem grizenju? To je hujše kot grizenje samo!

VSI: Kaj je še storil?

ŠKRBA II: Poslušajte! Ko je obtoženec nagrizel lepo število bonbonov in jih nato potiskal v žrelo, je začel piti ledeno mrzlo vodo, da naju je s Škrbo skelelo in pretresalo po vsem najinem zobnem životu! Nihče ne ve, kako strašne bolečine so to! In kakšne so bile posledice? Gniti so začele najine korenine. Vsak dotik nama je povzročal strašne bolečine! Najino življenje je bilo uničeno!

VSI: Gorje, gorje!

ŠKRBA II: Kar sem povedal, lahko potrdijo vsi ostali zobje, saj so doživljali isto gorje kot midva s Škrbino!

VSI: Tako je! Resnico govori!
MODRIZOB: Hvala! Tvoja izjava, tovariš Škrba II, nam zadostuje! — Je na vrsti še kaka priča? — Ne! — Dajem besedo tožitelju! Prosim, tovariš višji tožitelj!

8. prizor

Tožitelj nastopi

TOŽITELJ: Spoštovani sodniki, spoštovani vsi navzoči! — Po izjavah prič nam je točno znano, kdo in kaj je obtoženi Zoran Dornež! Zato ne bom ponavljal vseh njegovih kaznivih dejanj! — Vsemu temu pa bi se obtoženec lahko izognil, če bi ne grizel bonbonov, če bi ne pil ledeno mrzle vode in če bi si redno, poudarjam: redno — umival zobe! On pa tega ni nikdar storil, pač pa je trdovratno delal ravno nasprotno! — Zato predlagam za obtoženega Zorana Dorneža — najstrožjo kazen!

VSI: Tako je! Bravo, tovariš tožitelj!

ZORAN: mama, mamica! Pridi, reši me, poglej, kaj bodo naredili z menoj!

MODRIZOB: Mir, prosim! Mir! (Vsi utihnejo in je slišati samo ihtenje Zorana) Dajem besedo častitljivemu tovarišu zagovorniku!

9. prizor

Zagovornik nastopi

ZAGOVORNIK: (Se pokloni) Ugledni sodni zbor, spoštovani publikum! — Pred nami stoji mlad deček, kateremu smo nartili nešteto kaznivih dejanj! Res je! Mar-

sikaj nepravilnega je že storil v svojem mladem življenju! Vemo pa, da vsega tega ni storil nalašč! — Namesto da ga obtožujemo in kričimo nanj, ga raje opozorimo, lepo podučimo, mu svetujemo — in prepričan sem, da se bo spremenil, se poboljšal in si redno umival zobe! Vas, spoštovani zobje ki ste oboleli, pa bo z veseljem ozdravel vaš prijatelj zobozdravnik! — Predlagam za obtoženega učenca Zorana Dorneža milo kazen, sicer pa naj se ga popolnoma oprostimo in izpusti na svobodo!

GLASOVI: Še tega je treba! Nikoli! Smrt je zaslužil!

MODRIZOB: Po izjavi tožilca in zagovornika nam je torej jasno! Obtoženec Zoran Dornež, ali imaš pred izrekom sodbe kaj pripomniti?

ZORAN: Kaj naj bi pripomnil, ko pa ste vsi proti meni! Tovarišu zagovorniku se lepo zahvaljujem za njegove pravične besede! On edini ve, da nisem kriv!

GLASOVI: Ha, ha, ha!

MODRIZOB: Ker obtoženec ni imel ničesar bistvenega pripomniti, predlagam sodnemu zboru, da se do izreka obsodbe umaknemo k posvetovanju! (Modrizob, Sekal in Očnik odidejo)

10. prizor

Brez sodnikov

ZORAN: Milost! Jaz nisem kriv! Po nedolžnem bom obsojen!

GLASOVI ZOB: Ha, ha, ha! Nedoržen? Kmalu boš prejel zasluženo plačilo!

KOČNIK: Tovariši, prijatelji! Kmalu bomo rešeni našega uničevalca! Kmalu bo tudi on uničen in imeli bomo mirno življenje!

GLASOVI ZOB: Živeli bomo mirno življenje!

11. prizor

Modrizob, Sekal in Očnik se vrnejo

GLASOVI ZOB: Živeli sodnik!

SEKAL: (Zoranu, ki je med tem sedel) Zoran, vstani!

ZORAN (Vstane) O, mama, ko bi ti vedela, kaj delajo z menoj!

VSI: (V dvorani stoje)

MODRIZOB: (Bere ali govori) Spoštovani tovariši, spoštovani prijatelji! Visoko sodišče je na podlagi izpovedi prič in zbranega obtežilnega materiala spoznalo, da je Zoran Dornež, star enajst let, učenec petega razreda osnovne šole — kriv vseh obtežilnih dejanj in se na podlagi zakona o zobovju, paragrafa 99, odstavka 9 — obsoja na smrt z utopitvijo!

ZORAN: (kriči) Mama, mama!

MODRIZOB: Odpeljite ga in ga vrzite v več metrov globoko jamo, polno bonbonov — pa naj jih grize, grize toliko časa, da se bo z bonboni zadušil in v njih utonil! — Sodni zbor se umakne! (Sodniki odhajajo)

12. prizor

Brez sodnikov

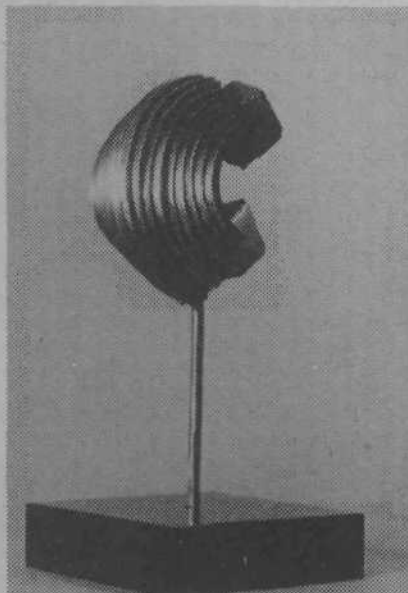
ZBOR ZOB: (Plane po Zoranu) Hitro! hitro v jamo — v bonbonih naj utone!

ZORAN: (Obupno kriči) Mama, mamica, mama! (Ko planejo zobje po njem — pade) Na pomoč, mama! Mama! (Med splošnim kričanjem in truščem, grom).

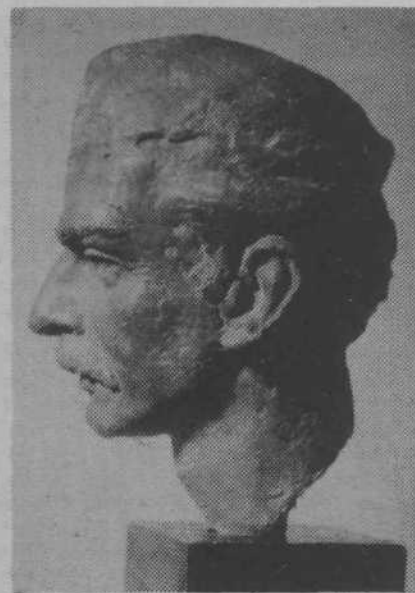
Zastor

KARIATIDA — 1976

ROJSTVO — 1978

Portret Karla Destovnika — Kajuha — 1975

ALADAR ZAHARIAŠ

se je rodil 1. 1926 v Zrenjaninu. Po osnovni šoli v Konaku (Banat) in nižji gimnaziji v rojstnem kraju je šel na učiteljsko v Novi Sad; od tam pa v Subotico, kjer je leta 1947 maturiral. Vmes mu je šolanje prekrila vojna. Na sremski fronti je delal pri agit — propu za severni Banat kot partizan — borec.

Od 1945 do 1949 je delal kot gledališki slikar v narodnem gledališču v Subotici. Leta 1952 se je vpisal na akademijo za likovno umetnost v Ljubljani in 1. 1957 diplomiral; dveletno specialko za kiparstvo pri Karlu Putrihu je končal leta 1959.

Od leta 1959, ko se je preselil v Moste, vedno bolj živi tudi za likovno podobo občine. Dolga leta je poučeval na OŠ Ketteja in Murna ter likovno bogatil že naravno bogat ambient Kodeljevega s svojimi plastikami iz betona in železa. Prav tako dolga leta že vodi komisijo za likovno dejavnost pri občinski zvezi kulturnih organizacij, ki njeni člani akademski slikarji in kiparji stalno razstavljajo v Jelovški galeriji. Vzgaja pa tudi generacije samorastnikov. Sam razstavlja v vseh pomembnejših likovnih centrih doma ter sodeluje na društvenih razstavah. Samostojno ali v skupini je razstavljal že nekajkrat tudi v tujini.

Žal nam prostor onemogoča prikazati vsaj nekaj najznačilnejših stopenj njegovega umetniškega razvoja od stilizacije prek subtilnega realizma do abstrakcije. Iz njegovega opusa zadnjega časa objavljamo:

MOJI SPOMINI NA ZADNJO VELIKO DEMONSTRACIJO
V LJUBLJANI LETA 1943

**VZVALOVILA JE
DESETISOČGLAVA
MNOŽICA**

Razpad stare Jugoslavije sem dočakala v Ljtilji, kjer sem bila tedaj zaposlena. Junija istega leta sem pobegnila v Ljubljano in takoj začela delati za OF. To mi je bilo omogočeno zato, ker je oče sodeloval že na ustanovnem sestanku rajonskega odbora OF Moste in so k nam stalno prihajali številni funkcionarji OF in KP. Delovala sem naprej po mladinski liniji in bila v aprilu 1942 sprejeta v SKOJ. Od junija l. 1942 sem opravljala dolžnosti rajonske sekretarke za slovensko narodno pomoč (SNP) v rajonu Moste in bila nato kot članica vključena v rajonski odbor OF. Kot kandidatka KP sem vse te naloge opravljala po liniji partije ter junija l. 1943 postala članica KP.

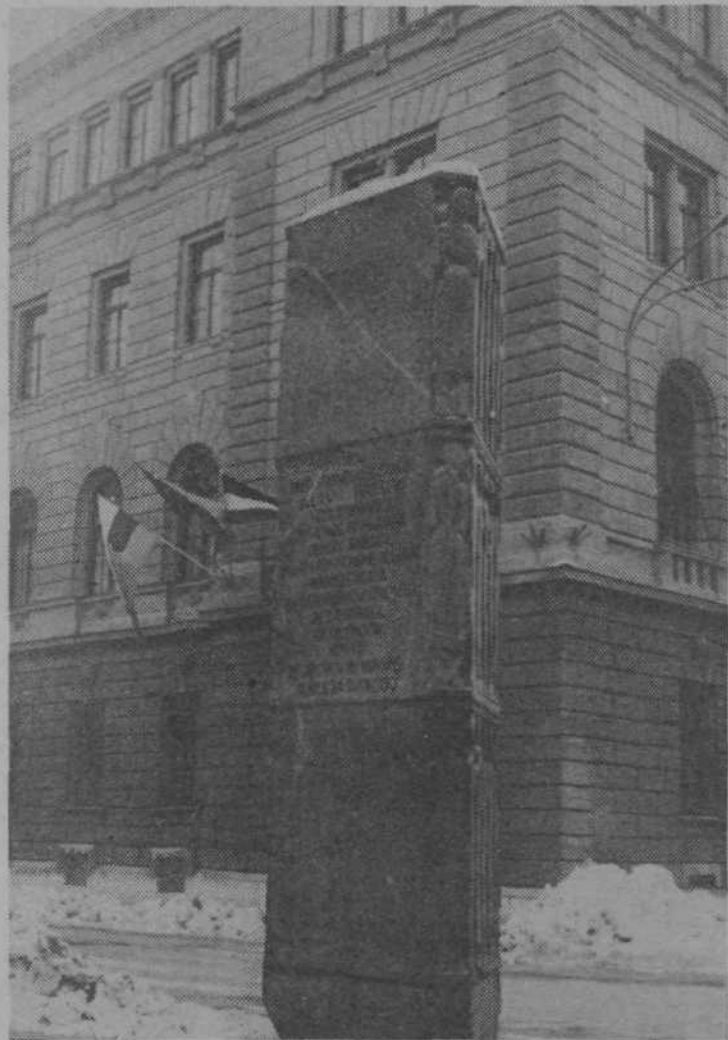
Glede na delovanje v vodstvu OF in SNP sem aktivno sodelovala tudi pri organiziranju drugih akcij v rajonu Moste, med drugim pri organiziranju aktivistov in pripadnikov OF, posebno žensk, za demonstracije, ki so bile v letu 1943 kar številne, in to pred banovino, italijanskim vojaškim poveljstvom, stolnico in vojašnicami.

Po aktivnosti je bilo najintenzivnejše in najbolj napeto delo junija 1943 po padcu Mussolinija. Dogodki so se namreč odvijali izredno hitro in novonastala situacija nas ni smela presenetiti. Zato smo imeli zelo pogostne sestanke in stalne zveze med člani rajonskega in terenskih odborov. Zvezo z rajonskim sekretarjem OF tovaršem Gojcem (Ivanom Levstikom) sem vzdrževala jaz, in to vsak dan ob 11. uri na relaciji Hradskega ceste — Karlovški most. Direktive in politične vesti sem nato prenašala drugim članom rajonskega odbora, vsi pa smo naprej obveščali terenske sekretarje. Tako smo tudi zvedeli, da bodo iz zaporov v Italiji izpustili vse zapornike, vendar da ta dekret ne bo veljal za ljubljansko pokrajino. Zato sta vodstvi okrožnega komiteja KP in odbora OF za Ljubljano sklenili, da z dobro organizirano in množično demonstracijo prvega avgusta izsili od Italijanov izpustitev zapornikov tudi v Ljubljani. Tu so bili zaporniki še v večji nevarnosti za svoja življenja kot v Italiji, saj je nadzor nad zaporji postopoma prevzemala domobranska policija.

Zahtevo naj bi postavila delegacija demonstrantov, v katero je bila imenovana tudi predstavnica iz rajona Moste, in sicer Maša Lazarjeva s Kodeljevega.

Na to demonstracijo smo se tudi v Mostah izredno dobro pripravili. Še v nedeljo zjutraj, pred demonstracijo, smo imeli sestanke s terenskimi sekretarji, ki so poročali o odzivu članstva na to akcijo ter o stopnji organiziranosti. Dogovorjeno je namreč bilo, da bo demonstracija pred sodiščem na Miklošičevi cesti. Demonstranti naj bi se pred 10. uro zbrali v sosednjih ulicah in ob 10. uri na glas siren, ki so se ta-

krat ob tej uri oglašale vsak dan, šli na Miklošičevo cesto pred sodišče ter zahtevali izpustitev zapornikov. Tako naj bi podprli zahtevo delegacije.

Spomin na demonstracije 1. avgusta 1943 pred sodnijo na Miklošičevi cesti.

Foto: D. JEŽ

Udeležba mladine, članov OF in posebno članov AFŽ je bila velika in so množice demonstrantov ob določeni uri kar pritisnile na Miklošičevo cesto. Vzvalovila je desettisočglava množica, dvignila je svoj odločni glas in zahtevala izpustitev zapornikov — sicer da jih bodo osvobodili sami! Istočasno so se tudi iz zaporov slišale zahteve za izpustitev in partizanske pesmi. Prestrašeni Italijani so takoj pripeljali tanke in začeli razganjati demonstrante, fašisti pa so jih lovili in zapirali na sodniji.

Med zaporniki sem se znašla s sestro Vido tudi jaz. Kmalu so nas začeli zasliševati. S sestro sva se dogovorili za izjavo, da sva šli na matinejo v kino Union in da naju je množica demonstrantov potegnila medse po Miklošičevi cesti. Seveda je zasliševalec takoj zahteval dokaze, tj. vstopnice, katerih pa nisva mogli pokazati. Tako tudi najini zgodbi, da sva jih izgubili, ni veljal.

Iz zbirne sobe so nas ženske odpeljali v neko sobo v pritličju. Na tleh je bilo nekaj slamnjač, polnih bolh. Moške so zaprli v drugo sobo. Takoj ko smo prišle v sobo, se je vest o novih aretacijah razširila po vseh sodnih prostorih in sicer po sistemu sobnih šifer.

Malo pred 17. uro so nas odpeljali v sodno dvorano, kjer so nas po hitrem postopku obsodili na osem let zapora, dva moška pri katerih so našli orožje, pa sta bila obsojena na 12 let strogega zapora.

Ko smo se vrnili v sobo, so bili drugi zaporniki presenečeni nad hitrostjo sodnega postopka. Sporočili so nam, da nas bodo morda poslali naprej že s prvim transportom. Ker smo bile le v poletnih oblekah, so začeli zaporniki za nas po vrvi spuščati obleko, perilo, hrano in denar. Zbrani material so nam po vrvi spuščali iz sobe nad nami. Pakete sem lovila stoje na oknu jaz in jih dajala drugim v sobi. Dobili smo vse pakete — razen enega, ki ga je ulovil italijanski stražar.

Za večerjo smo dobile nekaj močnik. Vlekel se je kot lepilo in nismo ga mogle jesti. Dali so

nam tudi lesene žlice za na pot, le da nam niso povedali, kdaj bomo šle.

Slutnja, da nas mislijo takoj odpeljati v italijanske zapore, se je začela uresničevati. Zbudili so nas v ponedeljek ob 2. uri zjutraj, nas zvezali po dve in dve, naložili na kamione in odpeljali na postajo, od tam pa z vlakom do Trsta. Tam so nas vkrcali na manjšo ladjo in odpeljali v koprške zapore. V njih pa smo ostale le nekaj dni, toliko da so nas razporedili po zaporih v Italiji. Mladolletne so poslali v Firence, druge pa v Peruggio. Tam so bili zaporji že polni in razporedili so nas po celicah, namenjenih kriminalkam.

Po izpustitvi iz zaporov v Peruggii sem se vrnila v Ljubljano in se ponovno javila na delo. Razporejena sem bila za rajonsko obveščevalko za Bežigradom. Vendar tega dela nisem opravljala dolgo, ker so me ponovno zaprli beglogardistični agentje, spet skupaj s sestro Vido.

DANA PERME

PETNAJST LET GLASILA UČENCEV
OŠ POLJE

MLADI DNEVI

Učenci OŠ Polje predstavljajo svoje glasilo Mladi dnevi. Letos praznujejo 15-letnico. Glasilo so prvič izdali v šolskem letu 1964-65. Začetki so bili skromni. Da bi list popestrili, so začeli na naslovnih straneh objavljati svoja likovna dela: najprej linoreze, potem pa kar črtne risbe na matrikah. Glasilo vsa leta tiskajo sami, a s pomočjo tovarišev pedagogov seveda. Papir nabavljajo v Papirnici Vevče, ki ima za to dejavnost veliko razumevanja. Vsa leta tudi razmnožujejo list na ciklostilnem stroju učenci sami. To je zamudno in te-

žavno, a tudi uspešno delo.

Vsako leto se menja uredniški odbor, vendar zato vsebina ni nič slabša. Včasih nastopijo kake težave, a jih kmalu uredijo in glasilo nadaljuje s svojim življenjem.

Tudi letošnje šolsko leto so že pričeli z delom. Zbirajo prispevke — najbolj so se izkazali učenci 5. in 6. razredov.

Ko bo tole natiskano, pravijo, bo 1. letošnja številka Mladih dnevov že izšla — kot je izhajala že petnajst let. O tem naj priča tudi tale skromen izbor.

Naša učiteljica

Danes je hladan, deževen dan. Nič posebnega se ne dogaja. Vstanem, zajtrkujem, pospravljam... Nato sedem za klavir in igram Mozarta. Kreпки akordi preglasijo trkanje dežnih kapljic na okno. Ob lepi glasbi se spomnim tovarišice Tatjane. Ne vem, zakaj! Mogoče zaradi njene ljubezni do glasbe in vsega lepega? Pred oči mi stopi njena podoba.

Skromna, tiha in dobra. Meni se je zdela tako lepa! Vse nas je ljubila in čutilim, da nas še sedaj. Pomagala nam je pri učenju in marsikaj dobrega nas je naučila. Bila nam je druga mama. Da, svojo ljubezen je dajala nam in jo daje še drugim za nami. Kadar nismo znali, nas je motrila z žalostnimi očmi in nemalokdaj so se v njih zalesketale grenke solze. Takrat nas je vse stisnilo pri srcih in skušali smo se, kolikor je bilo mogoče potruditi, da smo zopet gledali vesel obrez naše učiteljice...

Pa je prišlo leto naokoli, dobili smo spričevala in morali smo se ločiti. Zame je bilo to slovo zelo težko. Vedela sem, da sem izgubila najboljšo tovarišico.

Minevala so leta. Srečavala sem jo na hodnikih in vsakokrat, ko sem jo videla, me je pogledala z vzpodbujajočim pogledom. Najino srečanje me je vedno znova navdalo z neko duševno mirnostjo. Še zdaj nas ima rada in tudi mi je nismo pozabili!

Da, takih učiteljic je zelo malo. Učenci iz nižjih razredov tega še ne vedo. Ko pa bodo postali starejši, bodo spoznali, da je bilo vse, kar nas je učila naša učiteljica, koristno in da nas je ljubila kot svoje otroke.

Liljana Meden, 8. b
š. l. 1974-75

Materina skrb zame

Pred leti sem si zlomil nogo. Bil sem v bolnišnici v Ormožu. Pisal sem mami, naj pride pome.

Takoj je prišla in odpeljala sva se proti Ljubljani. Zaradi slabega vremena sva morala v Ptuj izstopiti. Tam sem moral v bolnišnico. Mama me je tja kar nesla. Bil sem zelo težak, ker sem imel vso nogo v mavcu...

Naslednji dan ji je zdravnik naročil, da moram v Ljubljani takoj v bolnišnico, sicer se mi noga ne bo pozdravila. V avtobusu sva sedla. Tedaj pa je prišel nek moški in zahteval, da vstaneva, ker

da nimava rezervacij. Kljub prigovarjanju potnikov se ni dal premakniti. Moral sem vstati. Mama me je držala na rokah. Čutil sem, kako so ji roke podrtavale. V Celju je večji del potnikov izstopil in tedaj sva lahko sedla. Mama je obnemogla zaspala. Soze so mi stopile v oči, ko sem pomislil na njen trud.

Doma sem jo vprašal, če me je težko nosila. Nasmehnila se mi je in odkimala. Tedaj sem začutil, kako rada me ima in kaj vse bi storila zame.

Bojan Ivanuša, 6. b
š. l. 1966-67

ŽIVLJENJE PIŠE SVOJE ZGODBE

Spoznali smo se v gorah. Bil je gorski vodnik in vedno je vestno opravljal svoje delo, čeprav je bil že nekoliko v letih. Sedeli smo v večerni zarji pred kočo in gore so se dvigale nad nami, ožarjene od zadnjih pozdravov sonca. Tedaj mu je stekla beseda...

Doma je bil iz Bohinja. Že v mladih letih so ga gore priklenile nase. Kot desetletni otrok je že poznal vse skrite kotičke okrog jezera. Za šolo mu ni bilo. Mnogo rajše je plezal po gamsjih poteh in iskal skrite lisičine ter gnezdišča ruševcev. V mladosti je skusil marsikaj. Zgodaj mu je umrla mati, očeta sploh ni poznal. Vedel je le, da ga je kot varuha revirja zadela krogla divjega lovca. Bila je nesreča, so pravili. On tega ni verjel.

Tudi sam je postal zaprisežen lovec. Po bohinjskih planinah je pasel svoj trop. Gamsi, srne, srnjaki, to je bila njegova ži-

vina. Bili so časi, ko se je po naših planinah paslo veliko te divjadi. Pa so prišle bolezni in tropi so se krčili. Srce se mu je krčilo, ko je zakopalv ostanke mladičev pa brejih letnic. Potem so ukinili delo zapriseženega lovca in postal je gorski vodnik.

»To sem še danes,« je dejal in se zagledal v vrhove, ki so počasi tonili v mrak. »Kakor gora sem, ki stoji in gleda z vrha na ljudi. Večen samotar, brez družine. Pravi gorski osamelec!«

Gledal sem tega moža in začutil sem globoko spoštovanje do njega. Oči so se mu svetile, na obrazu mu je ležal mir. Čez čas se je dvignil, planinsko pozdravil in z lahkim korakom odšel. V meni pa se je zbudila misel: »Kakor vihar, kakor vihar, vsemu kljubujoč!«

Stojan Hergouth, 8. c
š. l. 1974-75

PRIJATELJIČINA ŽALOST

Nekega popoldneva sem pozvonila pri vratih št. 36. Dolgo sem čakala, ljudje iz stolpnice so neprestano hodili sem ter tja. Na okenski polici Ksenijine sobe sem opazila lep šopek poljskih cvetlic. Zelo rada je imela marjetice, ki so jo spominjale na njeno mamo, ko sta še skupaj delali venčke ali pa ogrlice iz dehtečih travnih cvetlic. Kako je bila Ksenija včasih vesela in brezskrbna! Sedaj pa — kot bi jo nekaj zaprlo pred drugimi! Odkar ji je umrla mama, leto dni je od tega, ima le še očeta, ki jo razume in z njo preboleva težko žalost, ki jima je zagrenila polovico, morda celo življenje.

V vratih je nekaj zaškrtalo. Prijateljica mi je odprla, a v njenih očeh sem zaznala bolečino. Da bi jo vsaj malo razvedrila, sem ji ponudila šopek svežih narcis, ki sem jih nabrala na našem vrtu. Rahlo se je nasmehnila, a samo zaradi vljudnosti. Ksenija je bila vedno vljudna do vseh. Nato ji je nasmeh upadel in na ustnice je stopila groba črta, ki se ji je v tolikih mesecih žalosti že kar zarisala v obraz.

Za nekaj trenutkov naju je ločila groba tišina. Ksenija jo je prva prekinila in me povabila noter.

Najin pogovor sem hotela obrniti čisto v drugo smer, a Ksenija se je tistega dne še

enkrat razjokala pred mano. Nisem ji mogla pomagati, ker sem dobro vedela, da bi bila vsaka tolažilna beseda zaman. Tiho sem odšla iz sobe...

Od tedaj je minilo že celo leto. Ksenije nisem več videla. Zvedela pa sem, da se je z očetom preselila daleč od tega prekletega kraja, ki je zlomil njeno mamo. Komaj so se namreč vselili v novo stanovanje, je elektrika stresla Ksenijino mamo do smrti.

MOJCA MEDEN, 7. b
š. l. 1977-78

JESEN

*Lastovke v logu zbirajo se,
vsaka po svoje čivka lepo.
Ko listje začelo odpadati bo,
zbero se v jate, na jug polete.*

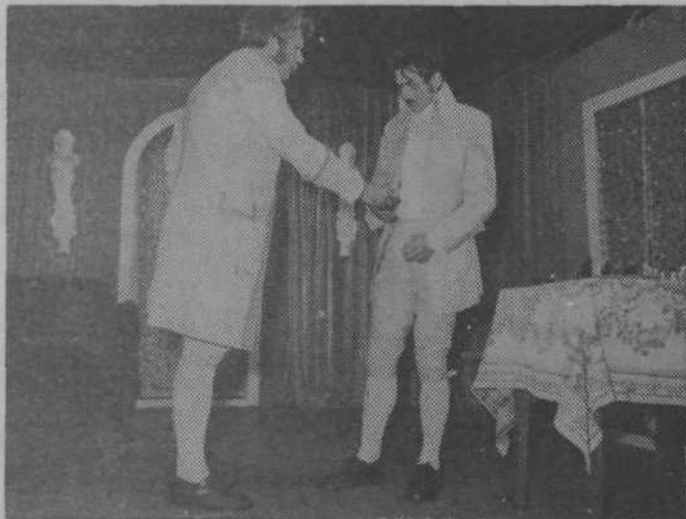
*Listje odpada, lastovk ni več,
spet vse je pusto, veselje je preč,
A ko pride pomlad, se vrnejo,
veselje in pesem nam prinese.*
IGOR KOČAR, 5. a
šol. leto 1977-78

NA VASI

*Pod hribčkom vasica stoji, skoz njo po-
toček glasno žubori,
na veji ptička lepo žvrgoli,
ob vodi pa mlinček se lahko vrti.*

*Krog streh tiho veter šušlja, po dvo-
rišču pa mačka se z miško igra.
Petelinček na vasi lepo je zapel
in putke je s petjem privabil v hlev.*
JOŽICA MLAKAR, 7. e
š. l. 1967-68

**Predstavljamo vam
gledališke
skupine
iz naše občine**

KUD ANTON MEHLE Senožeti — C. Goldoni. Stric Ihta. Režija Cilka Pavčič. 1975

DPD SVOBODA Zadvor — La Biche — Petan — E. Fritz. Gospod Evstah iz Šiške. Režija Hinko Košak. 1976

DPD SVOBODA Zalog — T. Partljič. Tolmun in kamen. Režija Franc Rajh. 1978

KUD Dolsko — Š. Jerko. Gosposka kmetija. Režija Joža Cerar. 1977

KUD Slape — Walfried. Maksel. Režija Vinko Golob. 1978

KUD FRANCE PREŠEREN Javor — M. Bor. Raztrganci. Režija Andrej Berčič. 1974

KUD Prežganje — M. Marinc. Poročil se bom s svojo ženo. Režija Stanko Žontar. 1977

KUD Besnica — T. Partljič. Tolmun in kamen. Režija M. Žagar. 1977

KUD Hrušica — T. Partljič. Ribe na plitvini. Režija Draško Šubič. 1978

Igralska skupina Saturnus — M. Marinc. Avtoriteta. Režija Maks Bajc. 1978

Dramatski krožek VI. gimnazije — Večer poezije in dramskih besedil — Vihar. Režija Helena Potokar. 1978

Novoletna noč v votlini

Grozljiv mrak se je polagoma plazil v notranjost votline in stopnjeval tesnobo. Tesneje sem se prižrel k Borutu in tipal za njegovo desnico. Objela sva se in drhte prisluhnili divjanju snežnega viharja, ki je zasipaval vhod v votlino s svežim pršičem. Vsak najmanjši gib nama je povzročal hude bolečine. Rane so se zagnojile in so ob premikanju telesa močno skelele.

Sama sva, nebogljena, brez moči. Tovariši so naju spotoma odložili in skrili, da se izognejo nagli obkolitvi; takoj ko bo mogoče, pridejo po naju. Samota, mraz, lakota, uši, razbolene rane naju hudo pestijo. Negotovost, kaj bo z nama, lebdi nad nama kot Damoklejev meč, kajti belčki nenehno vohljajo tod okoli. Ob vzgljavi imava vsak svojo »kragujevko«, za vsak primer. Odviješ varnostni čep, udariš ob kamen, zamižiš in čakaš tistih nekaj neskončno dolgih sekund, medtem ko bomba grozljivo šusti. Bombi nama je ob slovesu izročil komandir.

V roki obračam nasekano jajčasto železje in malce zlobno in z ironijo pripominim: »Lepo novoletno darilce!«

Naposled nastopi popolna tema. Ne maram teme, vendar je danes dobrodošla, kajti ponoči belčkov ne bo blizu. Tema in gozdovi so zanesljivi varuhi partizanov.

Noč bo dolgočasna, neskončno dolga, grozljiva. Za košček sveče in škatlico vžigalic bi dal vse na svetu. Če preživiva to vojno in dočakam svobodo, ne bom nikoli več v temi, vedno bom imel pri roki vžigalice.

Borutu so obrača na slabše. Rahlo dvomim, da se bo izmazal. Svinčenki sta se mu zarili v drobovje. Težko diha in obraz mu je vročičen. Jutri pride zdravniška pomoč, tako so obljubili tovariši. Lansko staro leto je bilo drugačno. Ko se je zmračilo, smo na novoletni jelki prižigali svečke, zlezli na toplo peč in ob partiji taroka in sladkih oreh dočakali novo leto. Nocoj se čas nikamor ne odmika. Z Borutom nepremično leživa kot dve kladi.

Opolnoči je mama postavila na mizo lepo zapečeno orehovo potico in skodelice s čajem. Potem sem v skodelico zlij še šilce ruma. V zgodnjih jutranjih urah sem zlezal v čisto, dišečo posteljo in še dolgo zrl v dogorevajoče svečke.

Oh, ta tema, kdaj jo bo konec!

Najhujše me napadajo uši. Proti tem nadležnim zajedavkam sem brez moči. Drobnih živalic s privihanimi repki kar mrgoli na gnojnih ovojih. Gomazijo po negibnem telesu, se sladkajo s krvjo in povzročajo srbenje.

Skušam zadremati. Ne gre!

Obrnem se na desni bok, bolečine so neznošne. Zdi se mi, kot da me nekdo prebada s tisočerimi iglicami.

Zaskrbljena mama najbrž ta hip sedi ob peči in zamaknjeno zre v mrzlo zimsko noč.

Boruta je objela rahla omedlevica. Počasi izdavi nekaj nerazločnih besed. Morda je bolje, da ne vidim njegovega trpečega obličja.

Davi, ko se mu še ni obrnilo na slabše, mi je pravil, kako nepozabno noč je lani preživel z Ireno. Tesno objeta, srečno zaljubljena sta se vračala z zabave. Šla sta skoz zasneženi park, za trenutek obstala ob neonski svetilki in z zanimanjem opazovala snežinke, ki so poplesavale v ozračju. Potem sta prhnila v goščavo, se lovila in skrivala, kepala in valjala po svežem pršiču. Na treninem hišnem pragu sta dolgo po-

stavala. Vroča, čutna usta so se vsesala druga v drugo. Zadnjikrat!

Uh, kako peče in žge v drobovju. Prosi vode, hudo ga žeja. Skušam se dvigniti, da bi ob znožju zajel prgišče snega. Ne gre! Nemočen omahnem nazaj na otep slame. Ovojci so se ob pregibanju napeli kot strune in posneli tanke kraste, ki so prekile rane. Zopet neznošne bolečine. Blažim jih s škrtanjem zob.

Snežni vihar ne pojenja. Burja se besno zaganja v votlino. Zdi se, kot da bi hotela za vsako ceno doseči dvoje nebogljenih bitij ter jih potegniti v svoj hladni objem. Toda z Borutom ždiva pod debelimi odejami in nama mraz ne more kar tako do živga. Vrh tega so tovariši vhod v votlino skrbno zastrli s smrekovimi vejami.

Ledeni piš od časa do časa preglasijo strel iz pušk in strojnični rafali sekajo v temno noč. Slišati je zamolke detonacije bomb. Naši zopet napadajo.

Surova vojna ne pozna novoletnih praznikov!

Ob nepopisnih mukah se polagoma obrnem na levi bok. Utrujeni in izčrpani organizem naposled premaga spanec...

Zbudim se, ko je na vzhodu začela rdeti jutranja zarja in je zoprna noč jemala slovo. Stegnem roko, da bi Borutu voščil srečno novo leto. Njegova roka je mrzla, negibna.

Na prehodu leta je ugasnilo še eno mlado, neizživeto življenje. Koliko jih bo še?

Streslo me je po vsem telesu, drhtel sem kot šiba na vodi, nisem več čutil ne bolečin ne mraza ne uši. Dolgo je trajalo, preden sem se zavedel. Pri srcu me je stiskalo, v suhem grlu davilo; ali — ali naj rečem, da me je bilo strah...

Bridko sem se zjokal. Izgubil sem dobrega tovariša, sedaj sem na vrsti sam. Sežem po bombi. Toda roka omahne. »Ne, za to je še čas«, mi šepne neki notranji glas.

Zunaj se je rojeval prelesten dan. Povsod naokoli je vladala blažena novoletna tihota. Viharno noč je zamenjalo sončno zimsko jutro. Debela snežna odeja se je iskrila v soncu, kot da je posuta s samimi diamanti.

FRANCE FAJDIGA

NOVOLETNA NOČ

FOTO SREBRNJAK

NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga. Ureja komisija pri uredniškem odboru Nsk, zanjo odgovarja Marjan Moškrič.